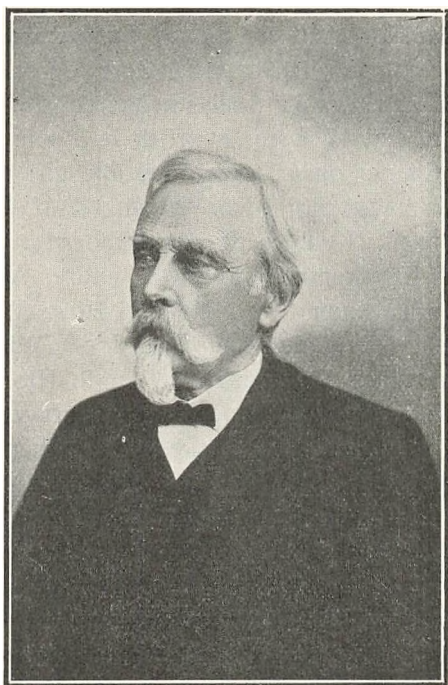




Professor Jacob Kornerup og hans Slægt.

Af Arthur Fang.

Det er i Aar 200 Aar siden, Stamfaderen til den vidtfor-grenede Kornerupske Slægt fødtes, og samtidig kan 100-Aars Dagen fejres for et af dens mest kendte Medlemmers Fødsel.

Af Stamtavlen over den Kornerupske Slægt fremgaar det, at Jens Christensen af Kornerup havde en Søn Christen Kornerup, der var Gaardmand i Allerslev, gift med Elisabeth Nielsdatter fra Lejre og død 1768. Deres Søn var *Peder Kornerup*, der fødtes 1725 i Allerslev. Med ham hører allerede Slægten op at være Bønder, idet Peder Kornerup sættes i Handelslære i Roskilde. Han blev her en stor Mand og Grundlægger af et helt Købmandsdynasti. I 1749 fik Peder Kornerup Borgerskab som Købmand, han blev baade rig og anset og opnaaede høje Stillinger som Overformynder, kgl. Konsumptionsforpagter, Stadskaptajn og var endelig en af Stadens otte deputerede

Borgere. Peder Kornerup var gift to Gange. Først med Sophie Bruun, med hvem han havde 4 Børn, der alle døde som smaa, dernæst med Kirstine Abel, i hvilket Ægteskab der fødtes ikke mindre end 17 Børn; heraf døde 3 som spæde, men de andre, 10 Sønner og 4 Døtre, blev alle gift og opnaaede næsten alle en meget høj Alder, en enkelt af Døtrene blev 93½ Aar gammel. Kun tre af Ægteskaberne var barnløse, ellers lever der Efterkommere af alle de andre. Af de 10 Sønner blev to Embedsmænd, een Møller i Hove Mølle, alle de andre Købmænd, deraf de fem i Roskilde. Peder Kornerup boede i Ejendommen Raadhustorvet Nr. 2, Hjørnet af Gullandsstræde, han døde 1782 og ligger begravet paa Domkirkegaarden omtrent udfor det sydvestre Vaabenhus; her ses endnu Ligstenen med hans og hans Hustruers Navne.

Af de fem Roskilde-Købmænd skal her blot nævnes Jacob Kornerup, der ejede Gaarden Algade Nr. 15 (Hjørnet af Rosenhavestræde). Hans Søn Ebbe Kornerup købte 1821 Stamfaderens Gaard ved Raadhustorvet og drev her en stor Købmandsforretning. Han indgik 1822 Ægteskab med Inger Caroline Brønne; deres eneste Barn var *Jacob Kornerup*, der fødtes den 19. November 1825.

Næst efter Jacob Kornerup er vel nok hans Fætter, Købmand *Hans Jacob Kornerup*, den mest kendte. Han fødtes 1826, blev Købmand i Roskilde 1853 og drev en stor og anset Forretning i Ejendommen Ringstedgade Nr. 15 (Hjørnet af Bredgade). Denne Ejendom forblev længst i Kornerup'ernes Besiddelse og var den sidste af Slægtens mange Købmandsgaarde; den kendes under Navnet Kornerups Gaard. Endnu lidt ind i dette Aarhundrede udfoldede der sig her den rige og alsidige Virksomhed, der havde været ejendommelig for de gamle Købmandsgaarde. Side om Side med Købmandsforretning var der Jordbrug og stor Tømmerhandel. Ud mod Bredgade ligger den anselige, grundmurede Bygning, hvor Studene stod paa Fedestald, og i Hjørnebygningen var tidligere Brændevinsbrænderiet. Over en Del af Gaardens vidtstrakte gamle Have løber nu den nye Gade: Kornerups Vænge. — Hans Jacob Kornerup var ikke alene en dygtig Købmand, men nærede ogsaa Kulturinteresser, som han søgte at udvikle

paa Rejser ude i Europa; han døde under et Ophold i Neapel 1902. Hans Lig førtes til Roskilde og jordedes paa Graabrødre Kirkegaard i dens smukke nordøstre Del, hvor saa mange af hans Slægt, de Roskilde Købmænd og deres Hustruer, hviler mellem de tætte, mørkegrønne Taxtræer. Da Hans Jacob Kornerups ældste Søn Henri Kornerup to Aar efter afgik ved Døden, gik den gamle Købmandsgaard nogen Tid efter ud af Familiens Eje, og hermed ophørte det Kornerupske Købmandsdynasti i Roskilde, der havde talt saa mange gode og solide Borgere. Men Slægten er langt fra uddød; ikke alene i Roskilde lever den endnu, men den tæller mange Medlemmer ud over Landet og har Udløbere ude i den store Verden.

Naar der om Slægtens gamle Købmænd engang ikke er andet Minde tilbage end et Gadenavn, vil dog endnu en Tid Professor Jacob Kornerup være kendt paa Grund af sin kunstneriske og literære Virksomhed; længst vil han dog sikkert være kendt af dem, der engang i Fremtiden maatte beskæftige sig med Roskildes Historie.

Jacob Kornerup er, som nævnt, udgaaet af to af Roskildes mest kendte Slægter, *Kornerup* og *Brønniche*; og Forbindelsen med den tredie store Slægt, *Borch*, mangler ikke, idet Købmand Søren Borch ægtede hans Moder og derved blev Jacob Kornerups Stedfader.

Efter at være bleven Student fra Roskilde Kathedralskole i 1845 rejste den unge Kornerup til København og blev Elev hos Maleren *Rørbye* og i 1847 tillige paa Kunstakademiet, hvor paa den Tid bl. a. *Eckersberg*, *Marstrand* og *F. C. Lund* var Lærere. I sin Akademitid fik Kornerup Lejlighed til at høre Prof. *Høyens* fortrinlige Forelæsninger over Kunst-historie, hvad der fik stor Betydning for hans Udvikling. Kornerup afsluttede sin kunstneriske Uddannelse paa Akademiet med at erhverve sig baade den lille og den store Sølvmedaille. En Tid var Kornerup optaget af Malerkunsten og udstillede paa Charlottenborg, ligesom han ogsaa arbejdede som Raderer; men Kunsten alene formaaede ikke at holde hans Interesse fangen. Dog skulde hans Evner som Kunstner og hans Uddannelse komme ham til stor Nytte, da han senere fandt det Felt, hvor hans Livs Arbejde kom til at ligge.

Under sit Ophold i København havde Kornerup lært den unge Assistent i Nationalmuseet *J. J. A. Worsaae* at kende. Dette Bekendtskab, der udviklede sig til et Venskab for Livet, blev af afgørende Betydning for den unge Maler; thi gennem Samtaler med Worsaae vaagnede atter den Interesse for Historie og Arkæologi, som Kornerup altid havde næret, og som saa at sige var ham medfødt som Roskildebarn. Med Ihærdighed begyndte han nu at studere Arkitektur og særlig vore gamle Kirker. Et Par Udenlandsrejser benyttedes ogsaa til at uddybe hans Studier over Kirkearkitektur.

I Maj 1855 vendte Kornerup hjem fra sin Italiensrejse, og han bosatte sig nu i Roskilde, hvor han vedblev at have Bopæl til sin Død.

Svingningen i Kornerups Interesser har i disse Aar sat sig Spor i hans Kunst. Medens han tidligere særlig malede Genrebilleder og Portræter, bliver efterhaanden Arkitekturbilleder, baade som Malerier og Raderinger, de fremherskende. I disse Aar rakte hans historiske Interesse helt tilbage til den forhistoriske Arkæologi. Sammen med Worsaae berejste han Landet; og ikke alene Kirker, men ogsaa Mindesmærker fra Stenalderen aftegnes og beskrives for Nationalmuseet. Hermed er Kornerup traadt i Forbindelse med Museet, hvis højt skattede Medarbejder han skulde blive gennem 40 Aar. Det blev dog Kirkerne, der tilsidst tog Kornerup helt fangen, og i sit Arbejde med dem fandt han sin Livsopgave. Han har ikke alene behandlet dem i sine Arkitekturbilleder og som Bygningshistoriker, hvor hans Virksomhed har sat Frugter i en Række værdifulde Afhandlinger og den store Bog om Roskilde Domkirke, men han har desuden udført et stort Arbejde i selve Kirkerne, nemlig som Restaurator af de gamle Kalkmalerier. I henvend 80 Kirker har Kornerup i Aarene 1862 til 1904 foretaget Restaureringer.

Alene den lange Aarrække og det meget store Antal Kirker virker imponerende. Men man faar endnu større Respekt for denne Mands Virksomhed, naar man blot betænker Arbejdets Art. For paa en tilfredsstillende Maade at kunne restaurere middelalderlige Kalkmalerier er det ikke nok at være en dygtig Kunstner og veluddannet Maler, der kræves desuden ind-

gaaende og specielle Kundskaber. Man skal for ikke at begaa Fejltagelser have god Indsigt i Middelalderens Kulturhistorie, ja næsten være et Stykke af en Katolik, idet man bør være kyndig i Helgenhistorie og kende den katolske Symbolik. Professor Kornerup var denne sjældne Forening af Kunstner og Videnskabsmand. Havde Malerkunsten alene ikke kunnet fylde hans Sind eller Arkæologien som Stuevidenskab helt optage ham, saa havde han her fundet et Felt, hvor hans Kundskaber, hans Evner og Uddannelse kunde mødes og paa en lykkelig Maade supplere hinanden. Men først og fremmest havde han her fundet et Arbejde, han kom til at omfatte med dyb Kærlighed. Han blev derfor den nænsomme Restaurator. Det var stadig hans Bestræbelse at være sand og ægte, ikke at ændre og ikke at digte til. Desuden søgte han at restaurere saaledes, at de gamle Billeder kom til at staa i afblegede Farver, der gav dem et Skær af Ælde, saa man ikke skulde mærke, at de fornylig var fremdraget bag de skjulende Kalklag. Professor Kornerups store Indsigt, hans Nænsomhed i Arbejdet og hans kunstneriske Kultur — han var jo gennem sin Tid og sin Uddannelse i nøje Forbindelse med Guldalderen i vor Malerkunst — har bevirket, at det altid er en Glæde at se de gamle Kalkmalerier i de Kirker, hvor han har restaureret. Farvevirkningen er harmonisk og afdæmpet, og hvor barokke end Billederne ofte er af Indhold, virker de altid som Helhed umiddelbart tiltalende; thi Restauratoren har ikke kunnet undgaa, at hans egen Skønhedsglæde og Finhed i Kunstopfattelse har afspejlet sig i hans Arbejde.

Som Restaurator af de gamle Kalkmalerier har Professor Kornerup været en af Banebryderne. Naar der undertiden fra enkelte Sider er rejst Kritik mod hans Arbejde, maa det ikke glemmes, at Foregangsmændene altid har alle Vanskelighederne og selv skal gøre Erfaringerne. Det var den geniale Arkæolog Worsaae, der som den første forstod, hvor stor kulturhistorisk Værdi de gamle Kalkmalerier havde, der rundt om i Kirkerne var blevet overkalket efter Reformationen. De første Afdækninger foretoges af den gamle Maler *Zeuthen* i Skibby Kirke og i Christian den Førstes Kapel ved Domkirken i 1856. Det blev dog Kornerup, der senere skulde tage Arbej-

det op i langt større Maalestok og føre det videre. I 1862 foretog Kornerup og Worsaae personlig en Undersøgelse af Hagested Kirke ved Holbæk og fandt en Række interessante Væg-malerier fra det 12. Aarhundrede. Det blev de første Kalk-malerier, Kornerup restaurerede for Nationalmuseet, saa Arbejdet i Hagested Kirke betegner en betydningsfuld Mærkepæl i hans Liv. Lige til sit firsindstyvende Aar vedblev Kornerup at restaurere for Museet; i 1904 stod han for sidste Gang paa Stilladser og Stiger i Hjembæk Kirke Nord for Jyderup og istandsatte med vanlig Omhu en Samling gamle Billeder. Mellem Hjembæk og Hagested ligger saa at sige spredt over hele Landet den lange Række af Kirker, hvor Kornerup i Aarenes Løb har arbejdet. Men endnu efter at hans lange Arbejdsdag ved Museet var endt, paatog Kornerup sig i 1907 nogle mindre Restaureringsarbejder i Roskilde Domkirke. Paa Egnen omkring Roskilde har Kornerup restaureret Billeder i *Højelse*, *Ørsted*, *Kirkerup* og *Gundsømagle* Kirker. Allerede i 1859 havde han afdækket de interessante Kalkmalerier paa Østgavlen i *St. Ibs* Kirke, der den Gang ejedes af hans Stedfader.

Omtrent en halv Snes Aar før Kornerup traadte i Nationalmuseets Tjeneste, havde han deltaget i de betydningsfulde Restaureringsarbejder i Roskilde Domkirke, som i Aarene 1855—65 foretoges paa Stiftsskriver *Steen Friis's* Initiativ og under Ledelse af Arkitekt *Zeltner*. Kornerup gjorde sig allerede her stadig til Talsmand for den nænsomme Restaurering: ikke med Vold at fjerne alt, hvad de skiftende Tider har skabt for at søge at naa tilbage til noget tænkt oprindeligt, men bevare alt, hvad der har kunstnerisk Værdi og historisk Interesse. Egenhændig har Kornerup afdækket og opmalet Kalkmalerierne paa Hvælvingerne i *St. Birgittes* Kapel og istandsat de fire Malerier, Biskop Lage Urne havde ladet male i 1521 paa Korets Piller.

Professor Kornerups Navn vil altid være knyttet til Roskilde Domkirke, da han som den første indgaaende har gjort Rede for dens Bygningshistorie og er Forfatter til den statelige Bog om Kirken, der udkom i 1877 som andet Bind af det stort anlagte Folioværk „*Danske Mindesmærker*“. Om forskellige Synspunkter i sin Bog kom Kornerup i Polemik

med Kunsthistorikeren *Julius Lange*, men det blev Kornerup, der gik af med Sejren. Ved Udgravningerne og Undersøgelserne i Domkirkens Gulv i Aarene 1891—95, hvorved der fremdroges betydelige Spor af den ældre Fraadstens-Domkirke, bevistes i fuldt Maal Rigtigheden af, hvad Kornerup havde hævdet i sin Bog. Ogsaa til det store Folioværk, der udgaves 1909 om disse Udgravninger, har Kornerup forfattet Teksten. Foruden disse to Værker om Domkirken har han skrevet den fortrinlige lille Bog „Ny Haandbog for de Besøgende i Roskilde Domkirke“ 1878; og endelig er det Kornerup, der har forfattet den mindre Vejledning, der stadig benyttes af Domkirkens mange Besøgende.

Her skal der ikke gøres Rede for den lange Række literære Arbejder, der foreligger fra Professor Kornerups Haand, men kun nævnes enkelte. Fra sine Rejser har han skrevet fornøjelige Skildringer, saaledes Rejsebilleder fra Italien og Dalmatien i det gamle Tidsskrift „Fra alle Lande“ og Bogen „Skildringer fra Spanien“ 1863. I Sommeren 1861 deltog Kornerup i de berømte Udgravninger af Jellinge-Højene, som Kong Frederik den Syvende lod foretage, og leverede baade Billederne og Teksten til den store Bog om Kongehøjene, der udkom 1875. Samme Aar, Jellinge-Højene blev undersøgt, opmaalte og tegnede Kornerup ved Dannevirke i Anledning af, at den gamle Vold var blevet gennemskaaret paa otte Steder. Kornerups Arbejde er blevet benyttet i Sophus Müllers Bog om det gamle Landeværn. Til Traps „Danmark“, baade 2. og 3. Udgave, og til Traps „Slesvig“ har Kornerup bidraget med Beskrivelse af en Række Kirker samt en Del Billeder. Indenfor sit Hovedfelt, Kalkmalerierne, har Kornerup udført grundlæggende literære Arbejder, særlig i Afhandlinger i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“, hvortil han iøvrigt har været en flittig Medarbejder med op mod 25 Afhandlinger, og desuden har han skrevet en fortrinlig Oversigt, der under Titlen „Middelalderens Fresko- og Kalkmalerier“ udgør første Afsnit af Værket „Kunstens Historie i Danmark“ 1901—07. Til Professor Magnus Petersens store, rigt illustrerede Folioværk om „Kalkmalerierne i danske Kirker“ 1895, Hovedværket paa dette Omraade, har Kornerup leveret Halvdelen af Tegningerne.

Kornerups Arbejde har været stort og mangeartet. Han har malet og raderet, udgravet og restaureret, skrevet lettere Rejse-skildringer og Artikler til Tidsskrifter og Dagblade, leveret lærde Afhandlinger og affattet store, tungtvejende Værker; men desuden har han været en meget skattet Foredragsholder og gjort sig fortjent som Lokalhistoriker.

Af vidt forskellig Art har Kornerups Tilhørerkreds været, fra den lille, mere kritiske Forsamling, der i Vintermaanederne samles i Oldskriftselskabet for at høre om de nyeste Undersøgelser og Resultater indenfor Arkæologien, og til de store levende interesserede Tilhørerskarer, der næsten altid stæv-nede sammen, naar Pastor, Dr. *Holger Rørdam* fra Lyngby og Biskop *Frederik Nielsen* fra Aalborg gennem „Kirkehisto-risk Selskab“ kaldte til Møder rundt om i Landet. Et saadant Møde afholdtes bl. a. i August 1905 i Roskilde, og i den gamle Frue Kirke talte Kornerup om „Vor Frue Kirke og Kloster“. Straks da vort historiske Samfund var stiftet, tog Kornerup fat og holdt Foredrag for Medlemmerne. Paa to af de første Sommerudflugter, til Ledøje og Snubbekors og til Skibby og Selsø, holdt han ikke mindre end to Foredrag hver Gang. Og hvor mange og forskelligartede har ikke de Forsamlinger væ-ret, for hvem Kornerup har gennemgaaet og forklaret Dom-kirken! Mange vil mindes ham, da han sidste Gang talte til en stor Forsamling, nemlig ved den højtidelige Mindefest paa 500-Aars Dagen for Dronning Margrethes Død, som vort Hi-storiske Samfund afholdt i Domkirken den 28. Oktober 1912. Hvor var det en Glæde at se den smukke gamle Mand staa rank og spændstig under Domkirkens høje Hvælvinger og med sjælden Kraft og Liv tale, saa han hørtes overalt i det store Rum!

Med stærke Baand var Kornerup knyttet til Roskilde, hvor han levede hele sit lange Liv — naar blot undtages Studie-tiden i København og Udenlandsrejserne. Stor Betydning har den gamle By, dens Historie og Minder haft for hele hans Ud-vikling. Men hvad Byen har ydet ham, det har han gengældt i fuldt Maal. Paa sine ældre Dage blev han dens Historiker og den altid vaagne Værner om dens Minder. I 1892 udsendte han „Roskilde i gamle Dage“. Bogen falder i fire forskellige

Afsnit: en Skildring af Livet i Roskilde i det 18. Aarhundrede, en Roskilde-Aarbog fra de ældste Tider til Aar 1800 og et Udvalg af interessante Dokumenter og Brevskaber vedrørende Roskilde Bys Historie. Medens disse tre Afsnit er Resultatet af en Aarrækkes flittige Arkivstudier, hviler Opsatsen om „Spaniolerne i Roskilde 1808“ hovedsagelig paa Øjenvidners Beretning. Denne Skildring er da ogsaa helt gennemstrømmet af Liv og afgiver et godt Eksempel paa Forfatterens Evne som Stilist. Et Udvalg af Artikler om Roskilde-Emner udgaves i 1907 under Titlen „Roskilde Minder“. Denne Bog indledes med en ret udførlig Biografi.

Da Professor Kornerup fejrede sin 80-aarige Fødselsdag, blev der afholdt en smuk Fest for ham, hvor Medlemmer af Københavns og Lunds Universiteter, danske og svenske Videnskabsmænd og Kunstnere samt Repræsentanter for vort Nationalmuseum samledes med Roskilde-Borgere for at bringe ham deres Tak og Hyldest.

Selv om Kornerup ikke direkte havde arbejdet for Opretelsen af „Historisk Samfund for Københavns Amt“, saa havde dog hans Arbejde som Lokalhistoriker gennem Aarene beredt Jordbunden. Det var derfor en Selvfølge, at han ved Selskabets Stiftelse i 1910 blev dets første og eneste Æresmedlem. Skønt Kornerup nu var, hvad man ellers kalder en meget gammel Mand, blev han dog af stor Betydning for „Samfundet“ baade som Bidragyder til dets Aarbog, bl. a. med nogle fornøjelige, af ham selv illustrerede Erindringer fra Frederik den Sjettes Tid, og som Foredragsholder ved Udflugterne.

— Alle, der lærte Professor Kornerup at kende, maatte uvilkaarlig holde af ham. Der var ikke Spor af tørt eller ked-sommeligt ved ham, tværtimod var han usædvanlig livlig og levende interesseret paa mange Omraader. Han bevarede den fulde interesse for alle Foreteelser omkring sig og blev derfor heller aldrig gammel. Han, der havde begyndt sit Liv under Frederik den Sjettes Enevælde, forstod rigtig godt at følge med i den rivende Udvikling, der siden da er foregaaet paa alle Omraader, selv om han selvfølgelig ikke altid kunde bil-lige de Retninger, Udviklingen tog. Han var meget gæstfri og selskabelig anlagt, og det var ikke de fremmede, der kom

for at underholde ham, men ham, der bedre end de fleste forstod at holde sine Gæster i Aande; han var en ganske fortrinlig Fortæller med et net lille Skuespillertalent, han huskede et Utal af Historier og forstod Anekdotens Kunst. Han var fyldt af Liv og elskede Livet. Mennesker og Dyr, Natur og Kunst, alt omfattede hans rige Hjerte. Han var en Hjemmets Mand og den kærligste Familiefader. De, der har kendt ham, vil altid mindes ham; thi han var en Type, der snart dør ud, en fin, gammeldags Type af en Ridderlighed og Form, der ikke mere kendes. Hans smukke Ydre: den fine, ranke Skikkelse, det smukt formede Hoved under det fyldige, hvide Haar, det lille Hageskæg efter ældre fransk Façon — har fristet mange til at drage Sammenligninger med en gammel Markis; men først og sidst kan han bedst betegnes med et noget gammeldags Udtryk, han var en elskelig Mand.

— Professor Kornerup opnaaede en Alder, der kun bliver yderst faa beskaaret. Han var næsten 87½ Aar gammel, da han den 9. Marts 1913 afgik ved Døden uden at have været syg. Et langt og lykkeligt Liv var hermed afsluttet, en smuk og sjælden harmonisk Tilværelse, optaget af Arbejdet for at bevare vort Lands rige Minder, for at udbrede Kendskab og vække Kærlighed til dem for derved at hjælpe saa mange som muligt til at faa dybere Rod i det Land, han selv elskede saa højt.

Hans Jordefærd var meget smuk og højtidelig; da hans Kiste under Klängen af Domkirkens Klokker førtes fra Fondens Bro ud over Raadhustorvet, faldt Klokken i St. Laurentii Taarn ind — for gennem sine dybe Malmtoner at bringe den afdøde Roskilde Bys sidste Hilsen og hædre ham paa en enestaaende Maade.

Jacob Kornerup ligger begravet paa Roskildes nye Kirkegaard, hvor hans Søn, Ebbe Kornerup, har rejst sine Forældre et værdigt og smukt Monument.